

ВІДГУК
офіційного опонента, доктора юридичних наук, професора
ФОМІНОЇ ТЕТЯНИ ГРИГОРІВНИ на дисертацію
НІКІШЕВА ОЛЕКСІЯ ВАЛЕРІЙОВИЧА «Особливості доказування у
кримінальному провадженні в умовах надзвичайних правових режимів»,
представлену на здобуття наукового ступеня доктора філософії за
спеціальністю 081 «Право»

Обґрунтування вибору теми дослідження. Із початком збройної агресії Російської Федерації проти України, установленням режиму воєнного стану та масштабною трансформацією безпекових реалій, постала об'єктивна необхідність переосмислення функціонування правозастосовної системи загалом і кримінального процесу зокрема. Доказування як ядро кримінального провадження опинилося в епіцентрі цих змін: стрімкий розвиток технологій, поява нових цифрових слідів, обмеження щодо доступу до доказів у зонах бойових дій, ризики викривлення чи втрати інформації – усе це суттєво впливає на процес розслідування та збирання доказів.

Традиційна модель доказування, сформована в умовах мирного часу, передбачає низку гарантій прав людини. У кризових обставинах, зумовлених надзвичайними правовими режимами (зокрема, режимом воєнного стану, надзвичайного стану або режим АТО/ООС), зазначені підходи вимагають адаптації. Із цією метою до кримінального процесуального законодавства України було внесено низку змін, зокрема КПК України у 2014 році доповнено новим розділом IX-1 КПК України, і в подальшому його назву та зміст було змінено декілька разів. Однак відповідна нормативна база все ще перебуває в стані формування, а багато процесуальних питань залишаються спірними або недостатньо врегульованими.

Водночас на практиці виникає низка складних ситуацій: здійснення слідчих (розшукових) дій за відсутності осіб; оформлення й використання електронних

доказів, зібраних через інструменти відкритої розвідки (OSINT); використання альтернативних способів фіксації подій (зокрема, відео з дронів, супутникові знімки); проблема допуску до участі в процесі потерпілих та свідків, які перебувають на тимчасово окупованих територіях або за кордоном. Усе це вимагає як гнучкого правового реагування, так і концептуального осмислення на рівні наукового дослідження. Саме тому обрана тема є особливо значущою в умовах сьогодення, коли кримінальне судочинство має не лише зберігати легітимність, а й ефективно виконувати свою функцію у виняткових обставинах.

Додатково слід зазначити, що обрана тематика перебуває у фокусі уваги міжнародних організацій, зокрема Ради Європи, ООН, Європейського Союзу, які акцентують на потребі дотримання прав людини навіть в умовах обмежень, запроваджених під час надзвичайного стану. У цьому контексті вивчення міжнародних стандартів доказування, зокрема вимог Римського статуту Міжнародного кримінального суду, практики ЄСПЛ, а також Директив ЄС щодо презумпції невинуватості, забезпечення справедливого судового розгляду є надзвичайно важливим.

Обґрунтованість вибору теми підтверджується і недостатнім рівнем її розробки у вітчизняній юридичній науці. Попри окремі наукові публікації, питання доказування в умовах надзвичайних правових режимів досі залишаються фрагментарно дослідженими. Більшість робіт зосереджені або на загальних аспектах теорії доказів, або на дослідженні окремих проблем доказування, тоді як комплексний аналіз специфіки доказування в умовах правових надзвичайних режимів потребує детальної розробки. Тож дисертаційне дослідження, присвячене саме цій темі, може стати вагомим внеском у розвиток як теорії кримінального процесу, так і в удосконалення практики його застосування.

Таким чином, обрана Нікішевим Олексієм Валерійовичем тема дисертаційного дослідження відповідає сучасним потребам правозастосування,

спрямована на вдосконалення кримінального процесуального законодавства та забезпечення балансу між ефективністю кримінального переслідування й гарантіями справедливого судочинства навіть в умовах надзвичайних викликів.

Обґрунтованість наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.

Ознайомлення зі змістом дисертації О.В. Нікішева дозволяє стверджувати, що наукова робота містить усі необхідні елементи, притаманні дисертаціям на здобуття ступеня доктора філософії у галузі права. У дослідженні простежується структурна єдність, логічність, наукова та правова послідовність викладу матеріалу за темою дисертації, взаємопов'язаність усіх елементів дослідження.

Автор продемонстрував ґрунтовний аналіз значного масиву наукових джерел, нормативно-правових актів та правозастосовної практики (229 джерел), що дало змогу сформувати цілісну та належну методологічну та теоретичну базу для ґрунтованого дослідження і, як результат, сформувати обґрунтовані висновки та пропозиції.

Достовірність отриманих результатів підтверджується також використанням комплексу взаємопов'язаних загальнонаукових і спеціальних методів. Насамперед у роботі використано загальнонаукові методи пізнання: діалектичний метод для розкриття сутності правової природи доказування, виявлення змін у правозастосовній практиці під впливом надзвичайних обставин (розділи 1 – 3), дослідження взаємозв'язку елементів процесу доказування із правовим статусом суб'єктів кримінального провадження (підрозділ 1.3); аналіз і синтез застосовувалися на всіх етапах дослідження для виокремлення елементів доказування, які зазнають модифікації в умовах НПР, порівняння національної та міжнародної доктрини щодо роботи з доказами в надзвичайних умовах (розділи 1 – 3); індукція та дедукція слугували для формування загальних висновків на підставі

конкретних емпіричних прикладів, зокрема аналізу практики огляду місця події чи допиту в умовах бойових дій або обмеженого доступу (розділи 2 – 3). У межах спеціально-юридичних методів дослідження застосовувалися: формально-юридичний метод для аналізу чинного кримінального процесуального законодавства України, а також спеціальних норм які регламентують НПР (підрозділ 1.2, 1.3., розділ 2 – 3); порівняльно-правовий метод для порівняння положень українського законодавства з міжнародними правовими актами (розділ 2 – 3), а також для аналізу підходів до доказування в інших правових системах у контексті надзвичайних ситуацій; системно-структурний метод використовувався для побудови комплексної картини функціонування доказування у зв'язку з його засобами, етапами, суб'єктами та факторами НПР (розділи 1 – 3). У роботі також застосовано метод правового прогнозування, що дозволив сформулювати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення положень КПК України (розділи 1 – 3).

Враховуючи наведене, можна стверджувати про те, що викладені в дисертації наукові положення та сформовані висновки належним чином обґрунтовані та достовірні.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що в дисертації з урахуванням новітніх досягнень науки кримінального процесу, а також правозастосування положень КПК України, міжнародних правових актів здійснено комплексний аналіз особливостей доказування у кримінальному провадженні в умовах надзвичайних правових режимах, що дозволило обґрунтувати низку нових концептуальних положень і висновків, надати практичні рекомендації та пропозиції з досліджуваних питань.

З поміж результатів, котрі сформовані на підставі виконання дисертаційного дослідження, слід акцентувати увагу на:

- пропозиції автора передбачити нове джерело доказів – OSINT-звіт та закріпити його у ч. 2 ст. 84 КПК України, глави 4 КПК України параграфом 6 «OSINT-звіт», у якому має бути визначено поняття такого джерела доказів та процесуальні вимоги до нього, доповнення ст. 93 КПК України формулюванням «OSINT-аналізу» (с. 28 дисертації);

- формулюванні у дисертації моделі пріоритезації кримінальних проваджень (на стратегічному та локальному рівнях) (с. 28 дисертації);

- обґрунтуванні необхідності запровадження спеціалізації суддів у кримінальних провадженнях щодо міжнародних злочинів, з урахуванням їхньої специфіки, надзвичайних умов доказування, інтенсивного використання цифрових доказів та міжнародно-правової складової, що вимагає від суддів не лише загальної процесуальної підготовки, а й глибокої обізнаності в питаннях міжнародного гуманітарного та кримінального права, воєнної специфіки злочинів, методології роботи з OSINT-даними, а також стандартів МКС та ЄСПЛ щодо оцінки таких доказів (с. 29 дисертації);

- науковому підході щодо уніфікованості факторів надзвичайних правових режимів, які впливають на кримінальне провадження, у зв'язку з чим у роботі обґрунтована необхідність визначення у розділі IX-1 КПК України узагальнюючого критерію та зміну формулювання на «Особливості досудового розслідування, судового розгляду в умовах надзвичайних правових режимів» (с. 29 дисертації);

- науковому підході щодо правової природи доказування у кримінальному провадженні: обґрунтовано авторську структуру доказування як альтернативу традиційній тричленній схемі («збирання – перевірка – оцінка»), шляхом виокремлення двоетапного підходу: отримання доказів та їх використання для формування правової позиції, що дозволяє краще диференціювати функції суб'єктів доказування (с. 30 дисертації).

Ці та інші запропоновані новели та пропозиції вдосконалюють як наукове бачення цілісності доказування у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів, так і перспективи нормотворчого процесу вдосконалення правового забезпечення процесу доказування.

Практичне значення одержаних результатів. Викладені в дисертації положення, висновки та пропозиції мають значний науковий, теоретичний та практичний потенціал та можуть бути використані, зокрема у:

- у науково-дослідній роботі – для подальшого розроблення проблемних питань участі свідка у кримінальному провадженні (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 10.06.2025 б/н.);

- у навчальному процесі – викладені у дисертації положення використовуються при проведенні занять із навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Проблеми кримінального процесуального доказування», «Проблемні питання кримінального процесуального законодавства України», «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства України» в Одеському державному університеті внутрішніх справ (акт впровадження Одеського державного університету внутрішніх справ від 10.06.2025 б/н.);

- у практичній діяльності органів досудового розслідування, органів прокуратури та адвокатури, судів;

- у законотворчому процесі - при удосконаленні норм кримінального процесуального закону.

Повнота викладу наукових положень в опублікованих працях. Основні положення дисертації відображено у в 7-ми публікаціях, з яких 4 – у наукових журналах, визначених МОН України як фахові видання з юридичних наук, у 3-х

тезах доповідей, оприлюднених на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Оцінка змісту та оформлення дисертації.

Дисертаційна робота Нікішева Олексія Валерійовича викладена українською літературною мовою. Структура роботи відповідає вимогам МОН України та положенню про присудження ступеня доктора філософії. Вона структурована і складається зі: вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел та додатків.

Анотація у стислій формі представляє основні тези дисертаційного дослідження, найважливіші результати дослідження, наводить перелік публікацій, в яких викладені основні результати представленого дослідження. Анотація викладена українською і англійською мовами.

Розділ I. «Теоретико-правові основи доказування в умовах надзвичайних правових режимів» складається із трьох підрозділів:

1. Надзвичайні правові режими як фактори диференціації процесуальної форми у кримінальному процесі (стор.33 -52)
2. Правова природа доказування у кримінальному провадженні (стор.52-75)
3. Повноваження суб'єктів доказування в умовах надзвичайних правових режимів (стор.75-106).

У першому розділі з'ясовано, що надзвичайні правові режими (НПР) є юридичною реакцією держави на екстраординарні загрози, що ставлять під сумнів стабільність функціонування органів влади, правопорядку та суспільних інститутів

Пропонується ініціювати зміну назви розділу IX-1 КПК України, а також відповідне редагування його змісту із закріпленням універсального підходу до кримінального провадження у межах надзвичайних правових режимів. Необхідним також є внесення змін до чинного Закону України «Про правовий режим

надзвичайного стану» із додаванням статті або розділу, який визначатиме універсальне поняття «надзвичайний правовий режим» як юридичної категорії, а також внесення цього родового поняття до ст. 3 КПК України.

У роботі доводиться, що загальнотеоретичне розуміння кримінального процесуального доказування є неоднозначним, що зумовлює різне тлумачення правозастосовної практики. Концепція двоетапного підходу до структури доказування (отримання доказів та обґрунтування ними процесуальних рішень), видається найбільш ґносеологічною та виваженою в умовах НПР.

Доволі свіжою та актуальною є пропозиція дисертанта щодо теоретичної моделі пріоритезації кримінальних проваджень (на стратегічному та локальному рівнях). На стратегічному рівні під пріоритезацією кримінальних проваджень пропонується розуміти діяльність суб'єктів кримінального провадження (насамперед прокурора як процесуального керівника), спрямовану на визначення черговості, ступеня важливості та обсягу ресурсного забезпечення розслідування окремих кримінальних проваджень (або їх епізодів) з урахуванням об'єктивних критеріїв суспільної небезпеки, тяжкості злочину, масштабу спричиненої шкоди, рівня організованості злочинної діяльності, а також пріоритетів державної кримінальної політики. На локальному рівні пропонується визначати пріоритезацію доказування у кримінальних провадженнях як процесуальну та тактичну діяльність слідчого, прокурора, керівника органу досудового розслідування або слідчої групи, що полягає у визначенні послідовності, значущості та першочерговості збирання, фіксації, перевірки та використання доказів, виходячи з потреб доказування ключових обставин кримінального правопорушення, забезпечення належного процесуального статусу осіб, захисту прав потерпілих, а також ефективного представлення справи в суді.

Слід підтримати автора у необхідності запровадження спеціалізації суддів у кримінальних провадженнях щодо міжнародних злочинів, з урахуванням їхньої

специфіки, надзвичайних умов доказування, інтенсивного використання цифрових доказів та міжнародно-правової складової, що вимагає від суддів не лише загальної процесуальної підготовки, а й глибокої обізнаності в питаннях міжнародного гуманітарного та кримінального права, воєнної специфіки злочинів, методології роботи з OSINT-даними, а також стандартів МКС та ЄСПЛ щодо оцінки таких доказів.

Розділ II. «Особливості окремих засобів доказування в умовах надзвичайних правових режимів» складається з трьох підрозділів:

1. Огляд місця події в умовах надзвичайних правових режимів (стор. 107 -133)
2. Особливості проведення допиту в екстраординарних умовах (стор. 133 -149)
3. Електронні (цифрові) докази у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів (стор. 149-171).

У розділі визначено, що специфіка ОМП в умовах НПР обумовлена не лише практичними викликами, але й необхідністю нормативного врегулювання ряду аспектів, зокрема: застосування новітніх технічних засобів (3D-сканування, БПЛА, супутникової зйомки), можливості проведення СРД без понятих, особливостей огляду трупів та місць масових поховань. Перспективними є інтеграція цифрових інструментів (підсистеми «Слідчий протокол»), розробка технічних стандартів 3D-фіксації місця події, удосконалення процедур правового визнання новітніх засобів як повноцінних джерел доказів

Автор пропонує передбачити на рівні спільного нормативного акту ОГП, МВС, ДБР, СБУ та НАБУ у вигляді інструкції про порядок застосування 3D-сканерів, яка серед іншого має містити вимоги обов'язок попередження всіх учасників процесуальної дії про застосування 3D-сканування; вимоги до внесення інформації до протоколу: модель, серійний номер, софт, автор; формати передачі та зберігання моделей (наприклад, архівування з хеш-кодом).

Цілком справедливо у дисертації наголошено на тому, що проведення допитів в умовах дії НПР вимагає істотного переосмислення як організаційно-процесуальних підходів, так і нормативного забезпечення цього виду слідчої (розшукової) дії. Сучасні реалії, обумовлені військовою агресією проти України, актуалізують необхідність глибокого наукового та практичного аналізу специфіки допиту в надзвичайних умовах

Імпонує висновок дисертанта про те, що норма ч. 11 ст. 615 КПК України, яка передбачає можливість використання показань, здобутих за допомогою доступних технічних засобів відеофіксації, має винятковий характер і потребує чіткішого формулювання щодо фактичних підстав її застосування.

У роботі правильно наголошено, що судова практика в Україні поступово формує стандарти допустимості цифрових доказів, отриманих з відкритих джерел, із врахуванням рекомендацій Протоколу Берклі, визнанням хеш-сум, метаданих та ланцюга зберігання доказів як елементів підтвердження достовірності та незмінності цифрової інформації.

Розділ III. «Особливості доказування в окремих категоріях кримінальних проваджень, що здійснюються в надзвичайних правових режимах (стор. 172-197) містить такі цікаві науково-практичні доробки.

У розділі цілком слушно наголошено, що особливої уваги потребують кримінальні провадження, пов'язані із безвісним зникненням осіб за особливих обставин. Установлено, що така категорія проваджень характеризується високим ступенем процесуальної складності, зокрема щодо: (1) фізичної недоступності до місць подій; (2) потреби в залученні міжвідомчої та міжнародної координації; (3) складнощами у отриманні біологічного матеріалу для геномної ідентифікації; (4) відсутності стандартних алгоритмів щодо фіксації та обробки доказів.

Офіційним опонентом підтримана позиція дисертанта про те, що при розслідуванні воєнних злочинів (ст. 438 КК України) обов'язковим є доказування

контекстуального елементу. Особливого значення набуває методика допиту потерпілих, свідків і військовополонених із застосуванням процесуального інтерв'ю, що відповідає критеріям достовірності та гуманітарної чутливості.

Важливим з точки зору подальшого дослідження є висновок автора про те, що є ефективне реагування на виклики кримінального процесу в умовах НПР потребує комплексного підходу: адаптації кримінального процесуального законодавства, інституціональної модернізації, впровадження новітніх методик та залучення міжнародного досвіду. Зазначене створює фундамент для формування системи доказування, здатної функціонувати навіть в умовах правової турбулентності, зберігаючи принципи справедливості, гуманності та верховенства права

Дисертація містить узагальнені висновки, список використаних джерел та додатки.

Дисертація виконана українською мовою та науковим стилем.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача

Загалом позитивно оцінюючи дисертацію Нікішева Олексія Валерійовича, водночас необхідно звернути увагу на деякі положення, що могли б слугувати предметом подальших наукових досліджень або дискусії під час публічного захисту.

1. У підрозділі 2.3 дисертаційного дослідження автор обґрунтовано звертає увагу на актуальну проблему невизначеності правового статусу цифрової інформації, зокрема тієї, що отримується з відкритих джерел (с. 168). Вартим схвалення є запропонований автором підхід до визначення цієї категорії доказів через ініціативу доповнення глави 4 КПК України новим параграфом 6 під назвою «OSINT-звіт», у якому передбачалося б визначення поняття цього джерела доказів та встановлення процесуальних вимог до нього (с. 170). Також дисертант

сформулював авторське визначення цифрового доказу (с. 153), що засвідчує його намагання внести наукову новизну в обговорення цієї складної категорії.

Дійсно, незважаючи на значну кількість публікацій з тематики цифрових доказів, їх місце у системі доказування в кримінальному провадженні все ще викликає дискусії в науковій спільноті. У цьому контексті пропозиція автора щодо нормативної регламентації OSINT-звітів як потенційного процесуального джерела доказів виглядає новаторською та заслуговує на подальше фахове осмислення. Разом із тим, викликає певні сумніви доцільність окремої регламентації таких різновидів цифрових доказів, як OSINT-звіт, без належного унормування самої категорії «цифровий доказ» у кримінальному процесуальному законодавстві. З методологічної точки зору, більш логічним, на думку офіційного опонента, виглядає встановлення загального процесуального порядку для цифрових доказів як окремої категорії, з визначенням особливостей їх збирання. Лише після цього доцільно розглядати доцільність виокремлення окремих підвидів цифрових доказів, таких як, наприклад, OSINT-звіти, із уточненням специфіки їх збирання. Таким чином, концептуальне вирішення питання місця цифрових доказів у системі джерел доказів має передувати їх подальшій деталізації на підвиди. Зазначені аспекти залишилися поза межами дисертаційного аналізу, тому було б цінним почути позицію здобувача під час публічного захисту з таких питань: 1) чи доцільно законодавчо закріплювати поняття «цифровий доказ» у КПК України; 2) чи виправдано регламентувати окремі види цифрових доказів; 3) яке місце цифрових доказів у структурі процесуальних джерел доказів.

2. Окремої уваги заслуговує аспект, пов'язаний із міжнародними стандартами доказування у кримінальних провадженнях в умовах надзвичайних правових режимів. У дисертації наявні окремі згадки про відповідність кримінального процесуального законодавства України міжнародним стандартам, зокрема тим, що регламентують порядок проведення допитів у період воєнного стану, огляду трупів,

збирання цифрових доказів (сторінки 124, 146, 169, 194). Проте, варто зазначити, що спеціального комплексного аналізу міжнародних стандартів доказування, їх сутності, змістовного наповнення та застосовності в умовах надзвичайних правових режимах, у дисертації фактично не проведено. Це є важливим, оскільки в сучасних умовах збройного конфлікту, зокрема з огляду на ратифікацію Римського статуту Міжнародного кримінального суду, питання доказування набуває великого значення. Зростає кількість випадків, коли докази, зібрані в національних кримінальних провадженнях, передаються до міжнародних інституцій, зокрема МКС. Відповідно, національні органи повинні забезпечувати не лише формальну допустимість доказів за КПК України, але й відповідність міжнародним стандартам.

Наразі ці стандарти дедалі частіше використовуються не лише як орієнтир для правозастосовної практики, а й як критерій оцінки легітимності кримінального провадження загалом. У цьому контексті було б доречно, якби автор присвятив окремий підрозділ або хоча б цілісний фрагмент дисертаційного дослідження аналізу принципів, правил і вимог, які сформувалися в практиці міжнародних судових інституцій, передусім Міжнародного кримінального суду, Міжнародного трибуналу з колишньої Югославії, Міжнародного кримінального трибуналу по Руанді, а також Європейського суду з прав людини у частині доказування. Такий підхід дозволив би глибше розкрити предмет дослідження та сформулювати нормативно вивірені пропозиції щодо адаптації національного законодавства до вимог міжнародного права.

3. З метою вдосконалення нормативного регулювання процесу доказування в умовах дії надзвичайних правових режимів автором дисертації надано низку цікавих і змістовно обґрунтованих пропозицій щодо внесення змін до чинного Кримінального процесуального кодексу України. Зокрема, на сторінках роботи сформульовано конкретні ініціативи стосовно доповнення або зміни положень частини 11 статті 615 КПК України (сторінки 100, 144, 202), частини 3 статті 615

КПК (с. 201), частини 7 статті 237 (с. 116), частини 3 статті 214 (с. 122), частини 1 статті 615 (с. 122), частини 1 статті 238 (с. 123), частини 1 статті 225 (с. 148) тощо.

Водночас, у дисертації містяться низка положень, які мають потенціал нормативної конкретизації, однак не подані у формі сформульованих проектів змін до законодавства ані в основному тексті дисертації, ані в додатках до неї. Йдеться, зокрема, про пропозицію щодо зміни назви розділу IX-1 КПК України та його змісту (с. 52), а також про ідею доповнення статей 36 та 39 КПК України новими положеннями щодо повноважень прокурора і керівника органу досудового розслідування формувати категорії пріоритетних проваджень і затверджувати плани їх процесуального супроводу з урахуванням особливостей правового режиму та суспільного інтересу (с. 88) тощо.

З огляду на те, що в роботі обґрунтовано тезу про можливість практичного використання її положень у законотворчій діяльності (с. 32), доцільним видавалося б представити сформульовані зміни до кримінального процесуального законодавства у більш систематизованому вигляді, наприклад, у формі узагальненого переліку або проєкту закону в додатках до дисертації. Такий підхід дозволив би чітко відобразити обсяг і спрямованість авторських ініціатив, сприяв би кращому сприйняттю запропонованих положень як науковою спільнотою, так і представниками законодавчої ініціативи.

4. Окремі зауваження стосуються технічного й структурного оформлення дисертаційного дослідження.

По-перше, привертає увагу певна нерівномірність у побудові розділів дисертації: перший і другий розділи мають чітко структуровані підрозділи, що забезпечує послідовність викладу, тоді як третій розділ такої внутрішньої структури не містить, що дещо відрізняється від загальної композиційної логіки роботи.

По-друге, у дисертації відсутні підсумкові висновки до кожного з розділів, які могли б логічно завершувати змістовне навантаження окремих частин.

По-третє, окремі пункти загальних висновків виглядають надмірно деталізованими та об'ємними (наприклад, пункт 3 охоплює понад дві сторінки – с. 199–202; пункт 4 – три сторінки – с. 202–205).

Зазначені особливості не впливають на наукову цінність дисертації, однак їх врахування могло б сприяти досягненню більшої структурної завершеності та концептуальної цілісності роботи.

Разом із тим, висловлені зауваження не знижують загальної наукової цінності дисертації. Вони мають здебільшого рекомендаційний характер та не впливають на актуальність теми, обґрунтованість положень і висновків, сформульованих авторкою.

Дотримання принципів академічної доброчесності. Вивчення змісту дисертації та наукових публікацій дає змогу дійти висновку про відсутність академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації чи порушення інших видів принципів та правил академічної доброчесності, які могли б поставити під сумнів самостійний характер рецензованого дослідження.

ВИСНОВОК:

дисертація Нікішева Олексія Валерійовича на тему «Особливості доказування у кримінальному провадженні в умовах надзвичайних правових режимів» є самостійною, комплексною, завершеною науковою працею, що містить обґрунтовані нові наукові результати проведеного пошуку, розв'язують конкретне наукове завдання, яке полягає в отриманні нових науково обґрунтованих результатів щодо розробки теоретичних, нормативних положень та практичних рекомендацій із питань особливостей доказування у кримінальному провадженні в умовах надзвичайних правових режимів.

Дисертація відповідає вимогам до оформлення дисертації, затвердженої наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України № 502 від 19 травня 2022 року), а її автор – Нікішев Олексій Валерійович – заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

ОФІЦІЙНИЙ ОПОНЕНТ:

Доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри кримінального процесу
та організації досудового слідства
ННІ № 1 Харківського національного
університету внутрішніх справ

Тетяна ФОМІНА